

– не налагоджена розробка україномовного програмного забезпечення навчального призначення, відсутні контролюючі програми;
– школи недостатньо забезпечені комп'ютерами;
– практично відсутнє комп'ютерне науково-методичне забезпечення навчання різних предметів, що забезпечувало би сучасну комп'ютерну підтримку навчального процесу;
– методичні кафедри педагогічних ВНЗ не готують майбутніх учителів до використання комп'ютерів на уроках в школі;
– відсутні орієнтовані системи навчання в їхній майбутній професійній діяльності для глибокого використання НІТ у навчанні.

Крім цього, є причини, які сповільнюють процес впровадження комп'ютерних технологій в загальноосвітніх закладах: низьке забезпечення закладів комп'ютерами, незначний асортимент методично опрацьованих мультимедійних педагогічних програмованих засобів.

Ми вважаємо, що вирішити вказану проблему можна за рахунок:

- забезпечення ВНЗ і ЗОШ комп'ютерною технікою;
- створення високоякісних програм;
- розробки сучасної методики впровадження НІТ;
- підготовки вчителів-предметників до використання НІТ в школі.

Отже, підвищити інформаційну компетентність вчителів можна на етапі підготовки до такої діяльності під час навчання майбутніх педагогів у ВНЗ шляхом введення комп'ютера у навчальний процес на всіх дисциплінах, насамперед фахових.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апатова Н. В. Влияние информационных технологий на содержание и методы обучения в США: Дис. ... д-ра пед. наук. — К., 1999. — 342 с.
2. Арестенко В. В. Використання навчальних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх вчителів // Збірник наукових праць. — Херсон, 2000. — Вип. XV. — С. 36–42.
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. — М.: Педагогика, 1989. — 192 с.
4. Гончарова О. М. Три підходи до вивчення обчислювальної техніки на уроках інформатики // Рідна школа. — 2002. — № 2. — С. 56.
5. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе. — М., 1989. — 48 с.
6. Казиев В. М. Информатика как фундаментальная наука и образовательная область // Наука и образование на пороге III тысячелетия: Сборник. — Минск, 2000. — С. 318.
7. Попов Е. Г. Компьютеризация и обучение. — К.: Знание, 1988. — 48 с.
8. Роберт И. В. Новые информационные технологии в обучении: дидактические проблемы, перспективы использования. // Информатика и образование. — 1991. — № 4. — С. 6–17.
9. Хуторской А. В. Ключевые компетенции: технология конструирования // Народное образование. — 2003. — № 5. — С. 55–61.
10. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах: Дис. ... д-ра пед. наук. — Черкаси, 2005. — 649 с.
11. Фрумин И. Д. Компетентностный подход как естественный этап обновления содержания образования // Материалы 9-й научно-практической конференции «Педагогика развития: ключевые компетенции». — Красноярск, 2002. — 270 с.
12. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. — М., 1996. — 226 с.

Зінаїда ПІДРУЧНА

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

В статті з'ясовано суть процесу формування комунікативної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів. Проаналізовані основні положення, методи, структура і зміст навчально-методичної системи цієї роботи.

Вивчення іноземних мов є важливим засобом спілкування між народами з метою кращого ознайомлення з країнами, мови яких вивчаються. Тому перед викладачами англійської мови стоять відповідальні завдання, оскільки в умовах розширення міжнародних зв'язків

України підвищуються вимоги до рівня практичного володіння мовою, що виявляється у здатності студентів розуміти іноземну мову та правильно і послідовно викладати свої думки.

Проблемами навчання аудіювання як одному з видів комунікативної діяльності і питаннями основних методичних категорій — таких, як принципи методичної системи навчання перекладу, компоненти навчання перекладу тощо — займалось багато методистів: Н. Драб [1], А. Климентенко, А. Миролюбов [2], В. Комісаров [3], Л. Латишев, В. Проворотов [4], М. Ляховицький, С. Ніколаєва [5], Н. Скляренко [6] й ін. Незважаючи на значні теоретичні доробки з цього питання, до теперішнього часу не вироблена раціональна навчально-методична система підготовки майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки. В зв'язку з цим порушена нами проблема є актуальною і потребує вирішення в сучасних умовах.

До компонентів навчання майбутніх перекладачів входить: мовна підготовка, підготовка з перекладу, лінгвокраїнознавча підготовка. Для їх професійної підготовки не вистачає ще однієї складової, а саме: навчально-методичної підсистеми навчання аудіювання та навчального курсу «Аудіювання в практиці усного та писемного мовлення».

Мета статті — охарактеризувати сутність процесу формування комунікативної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів, проаналізувати основні положення, методи, структуру і зміст навчально-методичної підсистеми зазначеної роботи у ВНЗ.

Матеріалом дослідження стали методичні розробки і підручники, наукові праці методистів, досвід роботи викладачів, власне експериментальне дослідження.

Підсумувавши дослідження науковців [3; 5], подаємо сучасні вимоги до системи методичних принципів практичного методу навчання як формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів.

– організація і методи навчання зумовлені цілями, що ставляться перед майбутніми перекладачами як мовними посередниками, котрі виконують певну суспільну функцію і мають відповідне суспільне призначення;

– навчально-методична підсистема викладу матеріалу будується з урахуванням вживаних у практиці навчання положень, які ґрунтуються на концептуальному апараті і системі термінів комунікативної моделі перекладу;

– процес навчання аудіювання спрямований на формування комунікативної перекладацької компетентності, складовими якої є лінгвістична, наочна, комунікативна, прагматична, когнітивна, інформативна компетенції;

– процес навчання майбутніх перекладачів спрямований на оволодіння принципами, методами і прийомами аудіювання та формування вміння вибирати і застосовувати їх по-різному в конкретних умовах, до різних текстів і для різних цілей;

– у процесі навчання повинні бути повідомлені знання, сформовані вміння і навички перекладацької роботи.

Формування професійної готовності до здійснення діяльності припускає збагачення перекладацької і розвиток комунікативної компетентності майбутніх перекладачів. Вони проходять курс навчання відповідно до навчального плану ВНЗ. У зв'язку з цим навчально-методичні принципи системи підготовки майбутніх перекладачів, хоч і враховують специфіку їх підготовки, мають відображати також особливості викладацької діяльності.

Професійна спрямованість навчання майбутніх перекладачів будується відповідно до наступних принципів:

– формування навчально-методичної системи фахової підготовки вказаних спеціалістів здійснюється з урахуванням комунікативної компетентності і визначається цілями та завданнями, що стоять перед викладачем;

– зміст діяльності викладача викладений в навчальному предметі «Аудіювання в практиці усного та писемного мовлення», який охоплює весь теоретико-практичний курс і включає цілі, завдання викладача і студентів на кожному етапі навчання, характер навчального матеріалу, організаційні форми, методичні прийоми і засоби навчання;

– теоретичні знання і практичні навички апробовані в ході експериментального дослідження формування у студентів комунікативної компетентності у процесі фахової підготовки.

Навчально-методична підсистема підготовки майбутніх перекладачів спрямована на формування як загальних для всіх видів перекладу вмінь і навиків, так і характерних для кожного конкретного виду. У процесі навчання вивчаються методи вирішення типових перекладацьких завдань, способи їх проведення, застосовується стратегія пошуку індивідуальних творчих рішень.

Зміст процесу навчання майбутніх перекладачів охоплює сфери комунікативної діяльності, які визначаються необхідністю застосувати той чи інший вид прослуховування (усний, письмовий переклад, анотування або реферування, інші види мовного посередництва). Тут же розглядаються теми, ситуації і програми їх розгортання, мовні дії і мовний матеріал (тексти, мовні зразки). Теоретичні положення з аудіювання є відправним етапом до формування перекладацьких умінь і навичок. Комунікативні перекладацькі уміння і навички є результатом оволодіння прийомами і методами перекладу, освоєння перекладацької стратегії і техніки.

У навчанні поглиблюються мовні знання і навички користування ними, тобто вдосконалюються рецептивні і продуктивні граматичні та лексичні знання, вміння і навички. На базі текстів відбувається формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів. Тексти мають велике значення в процесі навчання, тому методисти відносять їх до змісту навчання. На нашу думку, буде логічно доповнити цей компонент вправами, що виконують аналогічну роль. Як вважає Н. Л. Драб, успішність навчання розуміння англійської розмовної мови може бути гарантована лише завдяки раціональній системі вправ [1, 22].

Загальні навчальні вміння дозволяють раціонально організувати навчальну діяльність: здатність працювати в різних режимах індивідуально, колективно, об'єктивно оцінювати свою діяльність, порівнювати, аналізувати тощо. Компенсаторні навчальні вміння дають змогу заповнити пропуски в комунікативній, мовній і соціокультурній складових перекладацької компетентності. В результаті накопичується досвід творчої діяльності шляхом участі в науково-пошуковій діяльності, виступах на конференціях, написання статей, розвитку самоосвіти. Для визначення компонентів ми керувалися загальними принципами відбору змісту навчання, які застосовуються в методиці навчання іноземних мов:

- достатність змісту навчання для реалізації цілей підготовки перекладачів;
- наявність можливості засвоєння змісту навчання в конкретних умовах, при певній організації навчання;
- облік особливостей рецептивного і репродуктивного засвоєння навчального матеріалу [2, 89–90].

На практиці умови здійснення процесу аудіювання виглядають так: перекладач перекладає однією або іншою мовою невеликі висловлювання двох або більше учасників комунікації. Цей процес вимагає умінь, необхідних для всіх видів усного перекладу. Такий перекладач студент повинен вміти сприймати без зусиль: володіти технікою усної мови; грамотно оформляти мову перекладу; використовувати лексико-синтаксичну різноманітність усної мови; володіти достатньою для роботи короткочасною (оперативною) і довгостроковою пам'яттю, активним запасом слів і структур; вміти перефразувати свої думки, виступати перед різною аудиторією і в різних умовах комунікації.

Кожен вид усного навчання аудіювання має специфічні особливості, які допускають розвиток відповідних умінь. При цьому від перекладача вимагається виконати декілька одночасних дій, поєднати мовні операції різного типу. Наприклад, для синхронного перекладу властивий практично одночасний процес сприйняття іноземної мови на слух і його трансляція. Для послідовного перекладу із записом характерно одночасне сприйняття значного обсягу іноземної мови, ведення перекладацьких нотаток (кодування тексту), далі — декодування запису з практично одночасним перекладом. Уміння аудіювання необхідні в усних видах перекладу і є взаємопов'язаними: розвиток умінь кожної наступної групи спирається на вже засвоєні, що визначає послідовність навчання різних видів перекладу на всіх етапах.

Важливу роль у формуванні умінь і навичок аудіювання має технологія навчання. Практичні заняття з аудіювання, на думку науковців [4], повинні супроводжуватися коротким теоретичним коментарем. Відповідно до навчальної тематики студентам необхідно нагадати про поняття «аудіювання», «еквівалентність та адекватність перекладу», «одиниці перекладу», «прийоми перекладу», «методи аналізу і синтезу», «стилі і жанри тексту», «особливості різних

видів перекладу», «перекладацькі стратегії» й ін. Такі посилання треба вводити у безпосередній роботі над різними видами прослуховування на практичних заняттях при читанні текстів і виконанні вправ.

Відзначимо деякі особливості підготовки майбутніх перекладачів до аудіювання, які зумовлені компонентами професійної компетентності перекладача, кінцевою метою і завданнями курсу:

– в навчанні майбутніх перекладачів повинні моделюватися варіанти його підключення до мовної і лінгвокогнітивної картин світу інофону, тобто залучення майбутнього перекладача до вторинного мовного і когнітивного (соціокультурного) коду, а отже, до інофонної мовної і глобальної картин світу;

– головний акцент при навчанні має ставитися на формування текстоутворювальної компетенції, розуміння мови текстів як продуктів текстової діяльності, вміння прослуховувати тексти різного типу відповідно до правил і стереотипів, прийнятих у певному мовному колективі;

– необхідно формувати технічну компетенцію, тобто професійні знання, вміння і навички аудіювання;

– моделювати процес діяльності аудіювання треба не лише залежно від виду прослуховування, а й з урахуванням обстановки спілкування комунікантів, що вимагає прояву відповідних морально-етичних якостей професії перекладача.

Таким чином, обґрунтування поняття навчально-методичної підсистеми у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів, визначення методичних принципів навчання іноземних мов і методичних принципів цієї роботи дали змогу нам сформувати основні методичні принципи підготовки майбутніх перекладачів.

У результаті нашого дослідження розроблено навчально-методичну підсистему підготовки майбутніх перекладачів, створено навчальний курс «Аудіювання в практиці усного та писемного мовлення», який включає цілеспрямовану систему вправ і може бути використаний при організації відповідного курсу на базі мовного ВНЗ; обґрунтовані принципи вибору і вживання педагогічних засобів формування у студентів комунікативної компетентності у процесі фахової підготовки майбутніх перекладачів. Вказаний курс призначений як для студентів ВНЗ — майбутніх перекладачів, так і на допомогу фахівцям, що здійснюють їх підготовку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Драб Н. Л. Комплекс вправ для навчання іноземного професійно спрямованого монологічного мовлення студентів-економістів // Іноземні мови. — 2002. — № 1. — С. 22–25.
2. Климентенко А. Д., Миролубов А. А. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе. — М., 1981.
3. Комиссаров В. Н. Теоретические основы методики обучения переводу. — М., 1997.
4. Латышев Л. К., Проворотов В. И. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе. — К., 1999.
5. Ляховицький М. В., Ніколаєва С. Ю. Про систему вправ для розвитку мовної аудитивної пам'яті студентів-першокурсників мовного вузу // Питання романсько-германської філології та методики викладання іноземних мов: Респ. наук.-метод. збірник. — К., 1975. — Вип. 2. — С. 143–145.
6. Склярєнко Н. К. Як навчати сьогодні іноземних мов // Іноземні мови. — 1995. — № 1. — С. 5–8.

Зоя КУЧЕР

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У СИСТЕМІ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

У статті викладено результати дослідження педагогічних умов ефективної організації самостійної роботи студентів. Ефективність цієї роботи можлива за використання системи навчальних задач і системного підходу загалом, де особливе місце відводиться сутності взаємовідносин викладача і студента та забезпеченню свободи вибору з метою становлення особистості.

Головне завдання у підготовці кваліфікованих фахівців — навчити молодь самостійно пізнавати, самостійно працювати, вміти застосовувати отримані знання на практиці. Нові